

1^ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ
Τμήμα Α3
Σχολ. Έτος 2013-14 Α' 4/μηνo

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
Διαδικτυακός Εκφοβισμός

Cyberbullying

Υπεύθ. Καθηγητής: Κλωναράκης Ιωάννης (ΠΕ19)

ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΝΑ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ομάδα 1:

ΜΑΡΓΑΡΗ ΕΥΓΕΝΙΑ-ΕΙΡΗΝΗ
ΜΠΑΝΟΥΣΙ ΕΡΙΣΑ
ΜΠΡΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΝΕΓΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

Ομάδα 2:

ΜΑΡΙΝΑΚΗ ΑΝΘΗ
ΜΕΧΤΕΡΙΔΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΜΠΕΤΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΝΙΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ
ΠΑΠΑΣ ΜΑΡΙΟΣ

Ομάδα 3:

ΜΑΡΙΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΜΟΥΔΗΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΜΠΛΕΤΣΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ
ΞΕΝΟΦΟΣ ΜΑΡΚΟΣ
ΠΑΡΑΣΧΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Ομάδα 4:

ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΜΟΥΔΗΛΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΜΠΟΥΡΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣ
ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ
ΠΕΤΤΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ομάδα 5:

ΜΕΪΝΤΑΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΜΕΪΝΤΑΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΜΠΑΪΡΑΜΛΑΡΙ ΕΡΒΙΝ
ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΠΕΤΤΑΣ ΠΕΤΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
ΟΡΙΣΜΟΣ.....	6
Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού.....	7
Οικονομικός εκβιασμός	7
Σεξουαλικός εκφοβισμός	7
Ψεύτικα προφίλ.....	9
ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	11
Αίτια Αλαζονείας.....	12
Αίτια παιδοφιλίας	12
Αίτια του Ρατσισμού	13
Αιτίες του Κόμπλεξ.....	14
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ.....	15
Συνέπειες στο θύμα	15
Συνέπειες στο θύτη	15
ΠΡΟΛΗΨΗ.....	17
Εκστρατεία κατά του Διαδικτυακού Εκφοβισμού στην Κύπρο.....	19
Τρόποι πρόληψης	20
Ψυχολόγοι στα σχολεία	21
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	23
1.Οικογένεια και Σχολείο	23

2.Αρμόδια Νομοθεσία	25
ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ)	28
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	28
Επεξεργασία συμπληρωμένων ερωτηματολογίων	31
Κύρια Ευρήματα ενδοσχολικής έρευνας	35
Επίλογος	37

Πρόλογος

Η βία και ο εκφοβισμός, υπήρχαν πάντοτε ως κοινωνικά φαινόμενα ,σε κάθε εποχή, σε κάθε ιστορική και χρονική περίοδο. Ειδικά για τους ανηλίκους, αξίζει να θυμηθεί κανείς τα έργα του Ντίκενς. Τα φαινόμενα αυτά έχουν σχέση με την κοινωνική ανισότητα, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη ματαίωση, τη διαφορετικότητα.

Ως προς τα παιδιά στο θέμα της βίας ας θυμηθούμε το στίχο «Εικόνα σου είμαι κοινωνία και σου μοιάζω». Τα παιδιά αντανakλούν την κατάσταση της κοινωνίας και αναπαράγουν ότι μαθαίνουν και βλέπουν από την οικογένεια, το σχολείο και την κοινότητα.

Ο εκφοβισμός, (Bullying), είναι ένα φαινόμενο επιθετικής συμπεριφοράς με πρόθεση κάποιος δυνατός να βλάψει, να εκφοβίσει και να ταπεινώσει έναν αδύνατο (άτομο που είναι δύσκολο να υπερασπιστεί τον εαυτό του). Ο εκφοβισμός έχει επαναληπτικό χαρακτήρα, ανισότητα δύναμης και ανικανότητα του θύματος να αμυνθεί.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, η τεχνολογία παρέχει στα παιδιά, ένα καινούριο μέσο εφαρμογής βίας. Τα σημερινά παιδιά μεγαλώνουν πλέον σε διαδικτυακές «γειτονιές» (μέσα κοινωνικής δικτύωσης – facebook, twitter, κά.) και έτσι αναπόφευκτα η βία που έτσι κι αλλιώς υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει, εκδηλώνεται πλέον στον λεγόμενο «κυβερνοχώρο», το γνωστό σε όλους διαδίκτυο. Πρόκειται δηλαδή για ένα κοινωνικό φαινόμενο που υπήρχε πάντα, απλά στις μέρες μας βρήκε ένα νέο, δραματικά αποτελεσματικό ως προς τις αρνητικές του συνέπειες, πεδίο εφαρμογής.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο όρος cyber bullying ή διαδικτυακός εκφοβισμός δημιουργήθηκε από το καναδό Bill Blesy. Ο όρος αυτός σχετίζεται με το σωματικό ή με τον ψυχολογικό εκφοβισμό όπου σαν στόχο έχει να προκαλέσει ζημιά ή ακόμα και να βλάψει το θύμα μέσω διαδικτυακών μέσων

Στον διαδικτυακό εκφοβισμό παρατηρείται η συμμετοχή συνομηλίκων και από τις δυο πλευρές ή τουλάχιστον η συμμετοχή ενός ενήλικα υποκινούμενη από κάποιον ανήλικο εναντίον άλλου ανηλίκου! Στην περίπτωση που παρατηρηθεί εμπλοκή ενήλικου χρησιμοποιείται ο όρος διαδικτυακή παρενόχληση. Συχνά παρατηρείται στον διαδικτυακό εκφοβισμό η ανάμιξη ενός ή περισσότερων ενήλικων, οι οποίοι ικανοποιούνται μέσα από την διαδικτυακή σεξουαλική παρενόχληση των ανήλικων θυμάτων .

Σύμφωνα με έρευνες έχει παρατηρηθεί ότι:

- Περίπου 15-35% των νέων έχει πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού .
- Το 10-20% των νέων παραδέχεται την ανάμιξη του σε διαδικτυακό εκφοβισμό.
- Τα κορίτσια ενδέχεται να εμπλακούν συχνότερα από ό,τι τα αγόρια σε περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού.
- Η πλειοψηφία των ατόμων που υφίστανται ή ασκούν διαδικτυακό εκφοβισμό είναι ηλικίας 12-16 ετών
- Το 90% των εφήβων που υπήρξαν μάρτυρες , το αγνόησαν

Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού

Το φαινόμενο αυτό έχει παρατηρηθεί με διάφορες μορφές, κάποιες από τις οποίες :

- Αποστέλλονται κείμενα, email ή άμεσα μηνύματα με βλαβερό και απειλητικό περιεχόμενο ή «αστεία» με σκοπό την γελοιοποίηση κάποιου παιδιού.
- Δημοσιεύονται ή αποστέλλονται προσωπικές ή ευαίσθητες πληροφορίες σε πολλαπλούς παραλήπτες, σε ιστολόγια (blogs) ή και ακόμα σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης.
- Δημιουργούνται ψεύτικα προφίλ σε διαδικτυακούς ιστοτόπους με στόχο την ταπείνωση, την γελοιοποίηση και τον εξευτελισμό κάποιου παιδιού.
- Κλοπή ταυτότητας ή παραβίαση προσωπικού λογαριασμού και χρήση του ονόματος ξένου χρήστη με σκοπό τη διάδοση ψεύτικων φημών και ψεμάτων για κάποιον τρίτον ή και οποιοδήποτε άλλο σκοπό

Οικονομικός εκβιασμός

Υπάρχουν και περιπτώσεις όμως όπου ο θύτης απειλεί το θύμα μέσα από το διαδίκτυο ή και γενικά από οποιαδήποτε ψηφιακή συσκευή, χωρίς να θέλει να τον γελοιοποιήσει ή και να τον θίξει, αλλά θέλοντας να αποκτήσει κάποιο χρηματικό πόσο. Συνήθως απειλούν το θύμα ή και ακόμα την σωματική του ακεραιότητα και ο μόνος τρόπος για την λύση αυτού του προβλήματος είναι το θύμα να υποκύψει στον οικονομικό εκβιασμό. Αυτό επιτυγχάνεται με διάφορες απάτες ή και με διάφορους τρόπους.

Σεξουαλικός εκφοβισμός

Όλες οι διαδικτυακές εφαρμογές επικοινωνίας διευρύνουν τους πνευματικούς ορίζοντες αλλά και εγκυμονούν κινδύνους. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, σημαντικό ποσοστό παιδιών ηλικίας 9έως16 χρονών στην Ελλάδα έχουν δεχθεί διαδικτυακή παρενόχληση και έχουν λάβει και σεξουαλικά μηνύματα.

Όμως το ιντερνετ δεν γεννά, αλλά φανερώνει προβλήματα του πραγματικού κόσμου, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών στην Ευρώπη που έχουν παρενοχλήσει διαδικτυακά, το έχουν πρώτα κάνει στην πραγματική τους ζωή. Η ανταλλαγή επίσης μηνυμάτων με σεξουαλικό

περιεχόμενο είναι φυσιολογικό σε παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας. Αυτό γίνεται επικίνδυνο όταν ξεφεύγει από συγκεκριμένα όρια και προσβάλλει την προσωπικότητα. Στο διαδίκτυο ο κίνδυνος υπάρχει όταν υπάρξουν συναντήσεις με άγνωστους ενήλικες.

Ο γονιός λοιπόν πρέπει να προστατεύσει το παιδί του και να το καθοδηγεί. Αυτό θα το καταφέρει όταν κερδίσει την εμπιστοσύνη του παιδιού του, ώστε όταν βρεθεί σε δύσκολη θέση να του ζητήσει την βοήθεια του. Είναι γνωστό σε όλους μας ότι τα παιδιά όταν αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους διαδικτυακές συμπεριφορές ζητούν βοήθεια από τους συνομηλικούς τους, είτε φίλους, είτε απλούς γνωστούς. Εδώ είναι η πρόκληση για τους σημερινούς γονείς. Ο ρόλος τους σε θέματα ασφαλείας διαδικτύου πρέπει να είναι σημαντικός, πρέπει να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των παιδιών τους, να τους νιώθουν φίλους για να απευθυνθούν προς αυτούς, ώστε να σταθούν στο διαδικτυακό κίνδυνο δίπλα τους. Γιατί ο διαδικτυακός εκφοβισμός εγκυμονεί σοβαρές επιπτώσεις για την ψυχική υγεία του παιδιού-θύματος αλλά και του θύτη. Η αυτοεκτίμηση πλήττεται έντονα. Το θύμα νιώθει τις περισσότερες φορές το αίσθημα της ενοχής. Απέχει από το σχολείο και από τις παρέες των συνομηλικών και σε ακραίες καταστάσεις, η αυτοκτονία θεωρείται η μοναδική λύση στο πρόβλημα. Από την άλλη μεριά οι "εκφοβιστές"-θύτες είναι αντικοινωνικοί και απομονωμένοι από τους συνομηλικούς.

Ψεύτικα προφίλ

Με τον όρο ψεύτικα προφίλ εννοούμε ψεύτικους λογαριασμούς με λάθος στοιχεία άτομου που απεικονίζουν ψεύτικες εικόνες που έχουν στόχο να βλάψουν ανθρώπους. Αυτά μπορούμε να τα συναντήσουμε σε διαφορεές ιστοσελίδες π.χ. FACEBOOK , TWITTER και διάφορες άλλες ιστοσελίδες που αφορούν προφίλ. Έτσι για αυτό το λόγο θα παρουσιάσουμε κάποια πράγματα που έχουν σχέση με το ψεύτικο προφίλ και το facebook.

Υπάρχουν ορισμένοι τρόποι για να αντιληφθείτε εάν το άτομο με το οποίο μιλάτε στο Facebook έχει ψεύτικο προφίλ... ή έστω να μειώσετε σημαντικά τις πιθανότητες να μιλάτε με κάποιον ή κάποια που χρησιμοποιεί ψεύτικο προφίλ...

1) Κοιτάξτε τις φωτογραφίες του/της. Έχει πολλές φωτογραφίες; Ανεβάζει φωτογραφίες με φίλους ή φίλες; Επίσης, τις ανανεώνει ή έχει την ίδια φωτογραφία εδώ και χρόνια; Στα περισσότερα αυθεντικά προφίλ υπάρχουν πολλές φωτογραφίες του ατόμου στο οποίο ανήκει το προφίλ.

2) Πολύ σημαντικό είναι να κοιτάτε τα σχόλια στις αναρτήσεις και στις φωτογραφίες. Αν φαίνεται ότι σχολιάζουν πολλά διαφορετικά άτομα τα οποία δείχνουν να γνωρίζουν το άτομο, τότε πιθανότατα το προφίλ δεν είναι ψεύτικο. (Εξαιρούνται σχόλια του τύπου: «Πω πω, τι θεά είσαι εσύ!» κτλ τα οποία συνήθως τα γράφουν άτομα που είναι άγνωστα στο συγκεκριμένο πρόσωπο.) Όσο λιγότερα σχόλια υπάρχουν, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα το προφίλ να είναι ψεύτικο.

3) Τα περισσότερα ψεύτικα προφίλ δημιουργούνται από άνδρες που το... παίζουν γυναίκες. Μια γυναίκα θα κάνει πιο εύκολα αποδοχή φιλίας σε μια άγνωστη γυναίκα, παρά σε έναν άγνωστο άνδρα. Αυτό το γνωρίζουν οι άνδρες, με αποτέλεσμα να δημιουργούν ψεύτικα, γυναικεία προφίλ με την ελπίδα να δημιουργήσουν φίλιες με κοπέλες. Αν βλέπετε γυναικεία προφίλ με φωτογραφίες με λίγα ρούχα, σώματα στην παραλία και με σχόλια σεξουαλικού περιεχομένου, τότε μάλλον κάτι δεν πάει καλά.

4) Δείτε αν ανανεώνει το προφίλ του/της συχνά. Αν έχει ελάχιστες αναρτήσεις και μάλιστα με σπάνια ανανέωση, τότε κι αυτό είναι ύποπτο. Δεν σημαίνει ότι είναι κανόνας, αλλά αυξάνει τις πιθανότητες το προφίλ να μην είναι αυθεντικό.

5) Υπάρχουν ορισμένοι που ανεβάζουν πολλές φωτογραφίες που βρίσκουν είτε από το Google, είτε από άλλα ξένα προφίλ στο facebook. Συνήθως, οι φωτογραφίες αυτές είναι τραβηγμένες στο εξωτερικό και αρκετές φορές αυτό μπορείτε να το διακρίνετε. Να κοιτάτε τις λεπτομέρειες σε κάθε φωτογραφία όταν υποπτεύεστε ότι ένα προφίλ είναι ψεύτικο.

6) Αρκετοί δημιουργούν προφίλ για διαφημιστικούς σκοπούς. Ανεβάζουν τη φωτογραφία μιας οποιαδήποτε κοπέλας στη κεντρική φωτογραφία του προφίλ τους και απλά αναρτούν είτε το προϊόν τους, είτε το site που διαφημίζουν. Βάζουν φωτογραφία με κοπέλα στο προφίλ και γυναικείο όνομα, διότι έτσι γνωρίζουν ότι θα λάβουν πάρα πολλά αιτήματα φιλίας από άνδρες.

7) Ορισμένοι άνδρες δεν ανεβάζουν φωτογραφίες δικές τους, αλλά ανεβάζουν γλυκές φωτογραφίες από σκυλιά, λιοντάρια, έξυπνες παροιμίες κτλ με σκοπό να επικεντρωθούν στον συναισθηματικό τομέα μιας κοπέλας. Και αυτά τα προφίλ είναι συνήθως ψεύτικα και δεν αντιπροσωπεύουν το όνομα που έχουν δώσει στο συγκεκριμένο προφίλ.

Και κάτι τελευταίο που αν και δεν έχει να κάνει με ψεύτικο προφίλ, αξίζει να σημειωθεί: Όποιος αποκρύπτει στο Facebook τους φίλους του και δεν φαίνεται ποιους έχει φίλους, τότε σίγουρα το κάνει για κάποιον λόγο... Όποιος δεν έχει κάτι να κρύψει, δεν έχει λόγο να μην φαίνονται οι φίλοι του...

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Στις μέρες μας ο διαδικτυακός εκφοβισμός έχει εξαπλωθεί και όλο και περισσότεροι άνθρωποι γίνονται θύματα. Για να το προλάβουμε πρέπει πρωτίστως να αναζητήσουμε τα **αίτια** της πηγής του κακού, έτσι ώστε η βία να μην γεννάει βία.

Τα αίτια για τον διαδικτυακό εκφοβισμό στον οποίο συχνά οδηγούνται οι νέοι μπορούν βασικά να αναζητηθούν στη βίωση έντονων συναισθημάτων όπως θυμός, απόγνωση, είτε και εκδίκηση, που μπορεί να προέρχονται τόσο από τις προβληματικές σχέσεις που υπάρχουν στο οικογενειακό περιβάλλον, όσο και εξαιτίας μιας ευρύτερης κοινωνικής δυσλειτουργικότητας που παρουσιάζει το άτομο.

Επίσης ο θυμός είναι ένα από τα εντονότερα συναισθήματα που μπορούμε να νιώσουμε. Σχεδόν πάντα, τα ξεσπάσματα θυμού διαταράσσουν την συναισθηματική μας ισορροπία και σχετίζονται άμεσα με σοβαρά προβλήματα που αφορούν τις επαγγελματικές και τις προσωπικές μας σχέσεις.

Ένα παράδειγμα από τα αίτια θυμού είναι η μίμηση προτύπου, δηλαδή όταν υπάρχει ένας τουλάχιστον επιθετικός γονέας στην οικογένεια, το παιδί ασυνείδητα (και παρόλο που λεκτικά μπορεί να τάσσεται εναντίον αυτής της συμπεριφοράς) υιοθετεί την επιθετικότητα και την εφαρμόζει και στη δική του ζωή. Σε μερικές περιπτώσεις ο διαδικτυακός εκφοβισμός αποτελεί μορφή ψυχαγωγίας, στοχεύοντας στην εκδήλωση ποικίλων αντιδράσεων και στην ικανοποίηση αναγκών που σχετίζονται με την επιβολή εξουσίας και ελέγχου. Σπανιότερα, η αποστολή μηνυμάτων σε λάθος παραλήπτες μπορεί να αποτελέσει αιτία του φαινομένου.

Στη συνέχεια θέλουμε να τονίσουμε ανάμεσα στους ανθρώπους υπάρχουν θρησκευτικές αντιλήψεις δηλαδή ο θρησκευτικός ρατσισμός αποτελείται από διάφορους τομείς. Κάποιοι άνθρωποι είναι εναντίον σε κάποιες θρησκευτικές αντιλήψεις έτσι ώστε να υπάρχουν διαμάχες.

Επιπλέον ένα άλλο πρόβλημα που μας προβληματίζει είναι η γελοιοποίηση. Η γελοιοποίηση έχει εμφανιστεί τα τελευταία χρόνια, διότι πολλοί άνθρωποι έχουν προβλήματα γενικά στην ζωή τους. Αυτό τους ωθεί στο να ξεσπούν πάνω σε άλλα άτομα για να νιώσουν καλύτερα. Ενώ οι θύτες νιώθουν πολύ άσχημα, δεν ξέρουν πώς να αντιδράσουν και ο μόνος

τρόπος είναι να κλειστούν στον εαυτό τους. Εάν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, μπορεί να φτάσει ο θύτης σε πολύ ακραία αντίδραση.

Αίτια Αλαζονείας

Ένα από τα αίτια της αλαζονείας είναι ο υπέρμετρος εγωισμός, δηλαδή η υπερβολική αγάπη του ατόμου προς τον εαυτό του με τη συνακόλουθη αδιαφορία για τους άλλους, που οδηγεί στον ατομικισμό, καταργεί κάθε δυνατότητα ανάπτυξης αλληλεγγύης, φιλαλληλίας και ουσιαστικών κοινωνικών σχέσεων και θέλει το ατομικό συμφέρον πάνω από το κοινωνικό

Αίτια παιδοφιλίας

Οι παράγοντες που συντελούν στην εμφάνιση της παιδοφιλίας είναι κυρίως περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί, όπως:

- Άτομα που μεγάλωσαν σε ένα περιβάλλον με πατέρα αυταρχικό και απαγορευτικό, με τρόπο που εμποδίστηκε η φυσιολογική σεξουαλική τους ανάπτυξη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να είναι επιρρεπή σε διαστροφές.
- Άτομα που δεν οριοθετήθηκαν ώριμα, κυρίως στην ηλικία μεταξύ 2 έως 7 ετών. Η οριοθέτηση ήταν η πολύ αυστηρή η πολύ χαλαρή. Η ύπαρξη ματαιώσεων στην ενήλικη σεξουαλική ζωή.
- Πρόκληση αισθήματος κυριαρχίας, εξουσίας.
- Αίσθηση φόβου ή ανεπάρκειας απέναντι σε ενήλικο ερωτικά αντικείμενο ωθούν συχνά στην επιλογή ανήλικων, αδύναμων και άβουλων ερωτικών αντικειμένων ως υποκατάστατα. Η επιλογή τέτοιων αντικειμένων είναι λιγότερο απειλητική στον ψυχισμό τους.
- Επίσης σε κοινωνικές καταστάσεις όπου χαλαρώνουν οι επίσημες απαγορεύσεις και η τήρηση των νόμων. Τότε η διαστροφική συμπεριφορά γίνεται επιτρεπτική για το άτομο.

Συνήθως συναντάμε δύο ή και περισσότερες αιτίες από τις παραπάνω να συνυπάρχουν σε έναν παιδόφιλο.

Αξίζει να προσθέσουμε ότι σε όλους υπάρχουν χαρακτηριστικά διαστροφής, τα οποία όμως δεν δομούν οργανωμένη διαταραχή και εντέλει υπηρετούν τη φυσιολογική σεξουαλική ζωή. Η αποτυχία της διαστροφής να επιφέρει κάποια ψυχική ισορροπία, ταυτόχρονα με το σοβαρό έλλειμμα του ελέγχου των παρορμήσεων και της επιθετικότητας, έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν τα άτομα αυτά σε ακραίες πράξεις που μπορεί να φτάσουν μέχρι και το φόνο.

Αίτια του Ρατσισμού

Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που καλλιεργεί και θρέφει το φαινόμενο του ρατσισμού είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο. Πολλών ανθρώπων. Η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού.

Έπειτα οι προκαταλήψεις απέναντι σε ομάδες ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων. Επίσης πολλές μορφές κοινωνικού ρατσισμού οφείλονται σε οικονομικά συμφέροντα. Για αυτό το λόγο καλλιεργείται ένα κλίμα εχθρικό εναντίον ατόμων ή ομάδων με σκοπό να επιτευχθεί ο παραγκωνισμός τους από την κοινωνική και οικονομική ζωή.

Στη σημερινή εποχή οι ανταγωνιστικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και πολύ συχνά οδηγούν στη ζήλια, στο μίσος, γεγονός που βοηθά στην υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων. Επιπλέον η δημιουργία συμπλεγμάτων κατωτερότητας ή ανωτερότητας αποτελεί μια άλλη σημαντική αιτία ρατσισμού. Ορισμένοι άνθρωποι προσπαθώντας να καλύψουν δικές τους ατέλειες και ελαττώματα, που οφείλονται στην ασταθή προσωπικότητα τους, υποβιβάζει τους άλλους για να υπερυψωθούν οι ίδιοι.

Τέλος η έλλειψη σεβασμού μεταξύ των ανθρώπων και γενικά καλλιέργειας των ανθρωπιστικών αξιών, ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό.

Αιτίες του Κόμπλεξ

Τον όρο κόμπλεξ τον χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα όταν θέλουμε να χαρακτηρίσουμε κάποια συμπεριφορά που την θεωρούμε προβληματική. Στην ουσία αναφέρεται στην εμμονή κάποιου ατόμου με κάποια σωματική του ατέλεια ή κάποιο χαρακτηριστικό του.

Στην συνέχεια τα κόμπλεξ οφείλονται καθαρά σε εσωτερικά αίτια. Στην σύγκριση το πώς πραγματικά είμαστε και το πως βλέπουμε εμείς μια πτυχή του εαυτού μας. Φυσικά η δημιουργία λανθασμένης κριτικής σκέψης δεν εμφανίζεται από την μια μέρα στην άλλη. Όσο πιο αυστηρή και επικριτική είναι η ματιά που έχουμε μάθει να χρησιμοποιούμε για το πώς <<φαινόμαστε>> στους σημαντικούς άλλους από τα πρώτα χρόνια της ζωής ,ας, τόσο πιο αυστηροί θα είμαστε και εμείς με τον εαυτό μας και τις αδυναμίες του.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Το φαινόμενο του Διαδικτυακού εκφοβισμού εγκυμονεί σοβαρές επιπτώσεις για την ψυχική υγεία του θύματος, αλλά και του θύτη.

Συνέπειες στο θύμα

Η αυτοεκτίμηση του ατόμου που υφίσταται Διαδικτυακό εκφοβισμό πλήττεται έντονα τόσο ώστε, σε μερικές περιπτώσεις, συνδέεται με το αίσθημα της ενοχής. Το άτομο αρχίζει να αναπαράγει αρνητικές σκέψεις και η επίδοση των κοινωνικών του ικανοτήτων μειώνεται σημαντικά. Κάποιες φορές, κυρίως κατά την εφηβική ηλικία η αποχή από το σχολείο και από τις παρέες των συνομηλίκων αποτελεί προσωρινό καταφύγιο, ενώ ενίοτε η αυτοκτονία θεωρείται ως η μοναδική «λύση» στο πρόβλημα.

Άτομα που δέχτηκαν έντονα Διαδικτυακό εκφοβισμό ενδέχεται στο μέλλον να παρουσιάσουν μεγαλύτερη αστάθεια στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, συνοδευόμενη από την κοινωνική απομόνωση.

Συνέπειες στο θύτη

Οι εκφοβιστές - θύτες μπορεί να θεωρούν ότι κάνουν κάτι «αστείο» ή κάτι τέλος πάντων το οποίο δεν θα τους επηρεάσει ποτέ στην μετέπειτα πορεία τους, ωστόσο η πραγματικότητα τους διαψεύδει πάντα.

Καταρχάς οι θύτες τείνουν να είναι άτομα με έντονη αντικοινωνική συμπεριφορά, επιρρεπή στο αλκοόλ και απομονωμένα από τους συνομηλίκους τους. Μακροπρόθεσμα

αντιλαμβάνονται ότι ο εκφοβισμός δεν αποτελεί μορφή ικανοποίησης και αναγνώρισης, βιώνοντας έτσι έντονη προσωπική απογοήτευση.

Τέλος και αυτό είναι ιδιαίτερα σοβαρό, σε περίπτωση που κάποιος θύτης εντοπιστεί και συλληφθεί από τις αρμόδιες Αρχές, κινδυνεύει με σοβαρές νομικές κυρώσεις οι οποίες επηρεάζουν τον ίδιο, αλλά και το οικογενειακό του περιβάλλον.

ΠΡΟΛΗΨΗ

Κάθε σχολείο πρέπει να υιοθετήσει μια πολιτική για τη διδασκαλία της θετικής και υπεύθυνης χρήσης τους διαδικτύου και του κινητού τηλεφώνου:

- Θέσπιση ξεκάθαρων κανόνων για τη χρήση λογισμικού και την πρόσβαση σε δίκτυα, η οποία παρέχεται από το σχολείο (υπολογιστές, εικονικά περιβάλλοντα μάθησης
- Χρήση λογισμικών φίλτρων και έλεγχος όλων των υπολογιστών του σχολείου.
- Ενθάρρυνση και υιοθέτηση προληπτικών προγραμμάτων που περιλαμβάνουν μαθήματα σχετικά με το τι είναι ο διαδικτυακός εκφοβισμός και ποιες συνέπειες έχει.

Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι μαθητές κατανοούν ότι η δημοσίευση φωτογραφιών, βίντεο, ή προσωπικών πληροφοριών, η αποστολή χυδαίων μηνυμάτων στο διαδίκτυο ή μέσω κινητού τηλεφώνου, είναι μια μορφή διαδικτυακού εκφοβισμού. Τα μαθήματα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν πληροφορίες για τους μάρτυρες περιστατικών διαδικτυακού εκφοβισμού, αναφορικά με το πως πρέπει να τα αναφέρουν και να τα αντιμετωπίζουν. Ένας ασφαλής και υπεύθυνος χρήστης είναι:

- μελέτη του προβλήματος
- συνεντεύξεις με ειδικούς
- δημιουργία ενημερωτικών αφισών
- δημιουργία ιστοσελίδας, blog ή ομάδας στο Facebook
- επίβλεψη νεαρών μαθητών/τριών
- γράψιμο ενός γράμματος στην τοπική εφημερίδα
- δημιουργία μιας ανακοίνωσης για το ευρύτερο κοινό
- δημιουργία μιας καμπάνιας ενημέρωσης: μπλούζες με δημιουργικές εικόνες και μηνύματα, καρφίτσες και αυτοκόλλητα

- αναθεώρηση της σχολικής πολιτικής για τον εκφοβισμό και τον διδακτικού εκφοβισμού. Συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς – Αντιμετώπιση περιστατικών διαδικτυακού εκφοβισμού.

Πως μπορεί να γίνει σωστή πρόληψη από τα παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς!

Συμβουλές :

1.Για τα παιδιά:

- Σκέψου πριν αναρτήσεις.
- Συνδέσου μόνο με φίλους.
- Να είσαι ευγενικός.
- Μη γνωστοποιείς τον κωδικό σου.
- Κράτα τις ρυθμίσεις σου μυστικές.
- Μη βλάπτεις τους άλλους

2.Για τους γονείς & δασκάλους :

- Γίνετε μέλη στο facebook.
- Μάθετε πώς δουλεύουν τα διάφορα site όπου έχουν πρόσβαση τα παιδιά σας.
- Διδάξτε ασφάλεια και υπευθυνότητα. .

3.Για τους φίλους :

- Μη μένετε απαθείς.
- Βοηθείστε το φίλο σας.
- Αναφέρετε τον εκφοβισμό στους γονείς και στους δασκάλους σας.

Το σχολείο παρέχει, εκτός των άλλων, εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες για τους μαθητές τους. Παράλληλα όμως, θα πρέπει να προετοιμάζει τους νέους ανθρώπους στο να

αντιμετωπίζουν κριτικά ό,τι υπάρχει στο διαδίκτυο αλλά και να έχει ξεκάθαρη θέση απέναντι σε περιστατικά ηλεκτρονικού εκφοβισμού. Είναι καλύτερα, οι απόψεις του σχολείου σχετικά με αυτό το θέμα, να είναι γραμμένες σε έναν «κανονισμό», σε γλώσσα φιλική προς τα παιδιά ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης και να είναι ενημερωμένη όλη η σχολική κοινότητα (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς). Αυτό δημιουργεί στους μαθητές την ασφάλεια ενός, γνωστού από πριν, πλαισίου, στο οποίο μπορούν να ανατρέχουν εφόσον χρειάζεται και ενθαρρύνει τα παιδιά να απευθύνονται στο σχολείο όταν πέσουν θύματα εκφοβισμού. Παράλληλα, μπορεί να εφαρμόζει προγράμματα εκπαίδευσης μέσω ΜΜΕ με τα οποία οι μαθητές θα αποκτήσουν γνώση του φαινομένου .

Το cyber bullying είναι παρόμοιο με την μέθοδο του εκφοβισμού στα σχολεία αλλά οι συνθήκες είναι διαφορετικές

Σχολείο: ενημέρωση του μαθητή για cyber bullying. Η ενημέρωση αυτή μπορεί να γίνεται μέσω διαφόρων δράσεων οι οποίες μπορεί να είναι εκτός σχολικών ωρών.

Γονείς : μπορούν να προστατεύουν τον χώρο στον οποίο σερφάρουν τα παιδιά στο διαδίκτυο. Τα περισσότερα παιδιά αποφεύγουν να πουν στους γονείς τους ότι είναι θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού γιατί φοβούνται την αντίδραση των παιδιών . Οι γονείς πρέπει να είναι κοντά στα παιδιά τους κατά την χρονική περίοδο αυτή.

Εκστρατεία κατά του Διαδικτυακού Εκφοβισμού στην Κύπρο.

Την τελευταία περίοδο βρίσκεται σε εξέλιξη μια σημαντική εκστρατεία για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Αυτή η εκστρατεία γίνεται στην Κύπρο και ξεκίνησε από μια ιδέα της παιδοψυχολόγου Κας. Μόνικα Σιάχου.

Οι κυριότεροι στόχοι της εκστρατείας αυτής είναι δυο και είναι οι εξής.

- Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και τις εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Η πρόληψη και η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου

Η ενημέρωση και η προσπάθεια να ελαχιστοποιηθούν τα κρούσματα του διαδικτυακού εκφοβισμού θα γίνεται κυρίως από συνομήλικους μαθητές των παιδιών όπου

θα ενημερώνονται για αυτή την προσπάθεια του ΗFC. Η επιλογή των μαθητών θα γίνεται με βάση τρία κριτήρια

- Με βάση την αναγνώριση της σημασίας της εκστρατείας αυτής.
- Με βάση τις ικανότητες των παιδιών ώστε να καταφέρουν να μεταφέρουν τα σωστά μηνύματα , τα σωστά ερεθίσματα και γενικά να κάνουν την σωστή ενημέρωση του φαινόμενου αυτού
- Με βάση την δημοτικότητα που υπάρχει ανάμεσα στα παιδιά .

Τα παιδιά αυτά θα δοκιμαστούν και θα εκπαιδευτούν από έμπειρους και ειδικευμένους επιστήμονες έτσι ώστε να καταλάβουν εις βάθος τον σκοπό αυτό και να βγάλουν εις περά την αποστολή. Η εκστρατεία αυτή μπορεί να μην είναι ιδιαίτερα πρωτότυπη ως προς το θέμα και την σημασία της, είναι όμως πρωτότυπη ως προς τον τρόπο μεταφοράς του φαινόμενου, των γνώσεων και των πληροφοριών προς τους μαθητές.

Είναι γεγονός ότι η προσπάθεια αυτή είναι διαφορετική για τους μαθητές γιατί δεν συμβαίνει συχνά να γίνεται μια ενημέρωση από συνομήλικους παιδιών δημοτικού και γυμνάσιου. υπάρχει επικοινωνία και αναγνώριση της προσπάθειας ανάμεσα σε παιδιά, παρά παιδιά με ενήλικες .

Τρόποι πρόληψης

Έχει διαπιστωθεί από διαφορές έρευνες ότι το cyberbullying είναι ένα καινούργιο είδος μάστιγας που πλήττει την Ελλάδα. Όλο και περισσότερα άτομα πέφτουν θύματα αυτού του φαινόμενου θέλοντας και μη. Αυτό το ποσοστό του cyberbullying δεν θα είχε αυξηθεί εάν όλα αυτά τα άτομα είχαν ενημερωθεί για κάποιο είδος πρόληψης.

Ένα από τα μέτρα που οφείλουμε να αναφέρουμε είναι και η συστηματική ενημέρωση. Δηλαδή θα ήταν καλό οι μαθητές και οι καθηγητές στη σχολική κοινότητα να αφιερώνουν κάποιες ώρες την εβδομάδα, ενημερώνοντας τα παιδιά γι' αυτό, ώστε να ξέρουν τι πρέπει να κάνουν σε περίπτωση που υποστούν τέτοιου είδους «επίθεση».

Σ' αυτό επίσης μπορούν να συνεισφέρουν και οι γονείς. Δηλαδή θα μπορούσαν να ενημερώνονται παραδείγματος χάρη συχνά από τα παιδιά τους, ρωτώντας τα για το τι κάνουν

τόσες ώρες στο ιντερνέτ, να τους υπενθυμίζουν ότι θα είναι δίπλα τους σε ό,τι πρόβλημα και αν αντιμετωπίσουν και ότι μαζί μπορούν να βρουν μια λύση.

Έπειτα, ένας σωστός τρόπος πρόληψης είναι να εγκαταστήσουν στον υπολογιστή ένα πρόγραμμα που θα τους επιτρέπει να μπαίνουν μόνο στο site που δεν υπάρχει κίνδυνος για τέτοιου είδους ενέργεια.

Οφείλουμε να αναφέρουμε όμως ότι και το ίδιο το άτομο οφείλει να καταλάβει τον κίνδυνο του cyberbullying και να πάρει τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης. Για παράδειγμα, εάν ανήκουν σε κάποιο μέσο δικτύωσης π.χ. Facebook ή twitter, είναι απαραίτητο να κάνουν προσεκτική ρύθμιση του προφίλ τους, να μην αποδέχονται αιτήματα φιλίας από αγνώστους, και το σημαντικότερο όλων, να μην κάνουν δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών / φωτογραφιών κτλ.

Τέλος, εάν κάποιο άτομο γίνει θύμα αυτό του, θα μπορούσε, επίσης, να ζητήσει βοήθεια από ένα πρόγραμμα συστηματικής υποστήριξης των νέων από ειδικούς επιστήμονες, όπως οι ψυχολόγοι μέσα στο σχολείο.

Ψυχολόγοι στα σχολεία

Οι ψυχολόγοι θα έπρεπε να είναι απαραίτητοι στο σχολείο από μικρή ηλικία , διδάσκοντας στα παιδιά για τον διαδικτυακό εκφοβισμό στην αρχή σαν παιχνίδι και στις μεγαλύτερες ηλικίες εκθέτοντας το πρόβλημα αυτό σε όλες τις διαστάσεις. Υποστηρίζοντας τα παιδιά τα όποια έχουν πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού. Δυστυχώς , σήμερα , στα σχολεία , ειδικά στην Ελλάδα , δεν υπάρχουν ψυχολόγοι. Είναι σημαντικοί γιατί μπορούν να βοηθήσουν ή ακόμα να προλάβουν μια ανεπιθύμητη εξέλιξη .

Επίσης , θα μπορούσαν να ψυχολογήσουν το θύμα πολύ καλύτερα από κάποιον καθηγητή που θα βρισκόταν στην ίδια θέση και που χωρίς να έχει τις ειδικές γνώσεις δεν θα μπορούσε να δώσει τις σωστές συμβουλές . Για τους ειδικούς η σημαντικότερη αιτία για την διόγκωση του φαινομένου είναι η έλλειψη επικοινωνίας στην οικογένεια ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς δεν υπάρχει ούτε επικοινωνία αλλά ούτε επιμέλεια και επίβλεψη των παιδιών .

Εξάλλου , εκτός από την ψυχική υποστήριξη των ειδικών στα θύματα , αυτοί θα πρέπει να έχουν και τις απαραίτητες γνώσεις για να γνωρίσουν στα παιδιά τα δικαιώματά τους για την

νομοθεσία που τα προστατεύει. Τέλος , η συνεργασία μαθητών – καθηγητών – και γονέων θα ήταν ίσως η ιδανικότερη περίπτωση συνεργασίας για την επίλυση αυτών των προβλημάτων.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Η αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού αποτελεί κύριο μέλημα για την κοινωνία. Όλοι εμείς οι απλοί πολίτες, που βιώνουμε καθημερινά ή γινόμαστε μάρτυρες του διαδικτυακού εγκλήματος σε συνεργασία με την πολιτεία, το σχολείο και την οικογένεια πρέπει να ενεργήσουμε κατάλληλα ώστε να πατάξουμε το έγκλημα αυτό. Κάθε ενέργεια ή πρόταση εναντίον του διαδικτυακού εκφοβισμού πρέπει να ευαισθητοποιήσει τους ανθρώπους και να τους

παρακινήσει ώστε να αντισταθούν στο έγκλημα αυτό.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός πρέπει να εκλείψει αφού, αφενός στιγματίζει στη συνείδηση των ανθρώπων την έννοια του διαδικτύου (που κατά τα άλλα μπορεί να συμβάλλει στο ευ ζη των ανθρώπων), αφετέρου πληγώνει σε μερικές περιπτώσεις ανεπανόρθωτα τις ανθρώπινες ψυχές , προκαλώντας ανοιχτές πληγές που δεν επούλωνονται.

1.Οικογένεια και Σχολείο

Η επικοινωνία με το παιδί είναι το κλειδί. Είναι σημαντικό οι γονείς να ακούσουν προσεχτικά τι λέει το παιδί για τις online εμπειρίες του και να εξοικειωθούν και οι ίδιοι με το διαδίκτυο, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο πλέον κομμάτι της ζωής μας, αλλά και να επισκεφτούν τις ιστοσελίδες που το παιδί τους επισκέπτεται.

Ο ρόλος του γονιού δεν είναι να παρακολουθεί ως «ντεντέκτιβ» τη συμπεριφορά του παιδιού του αλλά να είναι διαθέσιμος για τα προβλήματα του. Ο γονιός μπορεί να μην έχει το επίπεδο τεχνολογικής επάρκειας και δεξιότητας του παιδιού του αρκεί όμως να μπορεί να αντιληφθεί ότι υπάρχει ένα πρόβλημα με επίπτωση στα συναισθήματα του (άγχος, θλίψη, φόβος) και να το πλησιάσει έγκαιρα , ώστε να μάθει τι συμβαίνει και να παρέμβει.

Σε περίπτωση που το παιδί πέσει θύμα εκφοβισμού μέσω του διαδικτύου, οι γονείς μπορούν να προβούν σε μία σειρά ενεργειών:

Σε περιπτώσεις όπου τα μηνύματα επιμένουν και προέρχονται από άγνωστο αποστολέα, οι γονείς μπορούν να ζητήσουν βοήθεια από τη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και να πάρουν πληροφορίες από την Ασφαλή Πλοήγηση στο Διαδίκτυο.

Πολύ συχνά αρκετοί γονείς ως απάντηση σε ένα περιστατικό εκφοβισμού απαγορεύουν στα παιδιά τους να επισκέπτονται διάφορες ιστοσελίδες . Κάνοντας αυτό, ενδεχομένως, να προφυλάσσουν τα παιδιά από κάποια ενοχλητικά μηνύματα, ωστόσο τα κρατούν μακριά από την εξέλιξη της τεχνολογίας και την προσωπική τους ανάπτυξη.

Σε περιπτώσεις που ένας «διαδικτυακός φίλος» του παιδιού στέλνει μηνύματα προσβλητικά ή με βρισιές, μπορεί εύκολα να «αποκλειστεί» από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του παιδιού.

Συχνά επίσης, ενδέχεται ο θύτης να είναι κάποιος γνωστός του θύματος. Σε αυτή την περίπτωση είναι σημαντικό να ενημερωθούν οι γονείς του θύτη για την συμπεριφορά του παιδιού τους ή ακόμα και η διοίκηση του σχολείου του εάν πηγαίνουν τα παιδιά στο ίδιο σχολείο. Πάντα βασικό σκοπό να νιώσει μεγαλύτερη ασφάλεια το θύμα και να ελεγχθεί και να περιοριστεί ο θύτης.

Εάν το θύμα συνεχίζει να εμφανίζεται αγχωμένο, αποσυρμένο και φοβισμένο, είναι σημαντικό οι γονείς να ζητήσουν βοήθεια από ψυχολόγο ειδικό σε τέτοιου είδους θέματα.

Τέλος, εάν ο διαδικτυακός εκφοβισμός συμβαίνει μέσα στο σχολείο , οι εκπαιδευτικοί μπορούν άμεσα να δράσουν για την αντιμετώπισή του, διότι είναι μέσα στις αρμοδιότητές τους. Αποθηκεύουν τα εκφοβιστικά μηνύματα , εντοπίζουν το δράστη, τον τιμωρούν και επιλέγουν την κατάλληλη για την περίπτωση παρέμβαση . Επίσης μια λύση στο συγκεκριμένο πρόβλημα είναι η υπογραφή συμφωνητικών μεταξύ των γονέων και του σχολείου, με τα οποία οι γονείς επιτρέπουν στο σχολείο να αντιμετωπίσει περιστατικά διαδικτυακού εκφοβισμού ακόμη και εάν αυτά συμβαίνουν εκτός σχολείου.

2.Αρμόδια Νομοθεσία

A) Εθνικό επίπεδο

Για την αντιμετώπιση των διαδικτυακών εγκλημάτων σημαντική είναι η εξακρίβωση του πεδίου εφαρμογής των ελληνικών ποινικών νόμων. Την απάντηση μας δίνει ο ίδιος ο νομός στο **άρθρο 5** του Ποινικού Κώδικα, που **ορίζεται ότι:** οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται σε όλες τις πράξεις που τελέστηκαν στο έδαφος της επικράτειας, ακόμη και από αλλοδαπούς καθώς και για πράξη που χαρακτηρίζεται από αυτούς ως κακούργημα ή πλημμέλημα και που τελέστηκε στην αλλοδαπή από ημεδαπό, αν η πράξη αυτή είναι αξιόποινη και κατά τους νόμους της χώρας στην οποία τελέστηκε (άρθρο 6 ΠΚ). Στην περίπτωση των εγκλημάτων που τελούνται στο Ίντερνετ, ως τόπος τέλεσης του εγκλήματος μπορεί να θεωρηθεί είτε ο τόπος από όπου η ηλεκτρονική σελίδα μπορεί να αναγνωσθεί, που αυτό στην πράξη σημαίνει κάθε χώρα στην οποία οι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Ίντερνετ, είτε ο τόπος όπου φιλοξενείται από τον παροχέα πρόσβασης στο Ίντερνετ η συγκεκριμένη ηλεκτρονική σελίδα.

Στην περίπτωση που η υπόθεση λαμβάνει χώρα σε χώρα του εξωτερικού και δεν είναι δυνατή η άμεση επέμβαση των ελληνικών διωκτικών αρχών, θα αντιμετωπίζεται κυρίως με τη συνεργασία της αρμόδιας κρατικής υπηρεσίας και των αντίστοιχων ομόλογων κρατικών υπηρεσιών του εξωτερικού. Όπου κρίνεται αναγκαία, υπάρχει η αμέριστη συνεργασία μεταξύ των ελληνικών διωκτικών αρχών και των αντίστοιχων ευρωπαϊκών και διεθνών, όπως της Europol και της Interpol, για την πρόληψη και καταστολή των εγκλημάτων στο Ίντερνετ.

B) Ευρωπαϊκό-Διεθνές επίπεδο

Τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και περισσότερες ενέργειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την καταπολέμηση/αντιμετώπιση κάθε μορφής διαδικτυακού εγκλήματος ή εκφοβισμού.

Συγκεκριμένα, με την Οδηγία 2011/92/ΕΕ τα Κράτη Μέλη δεσμεύονται για πρώτη φορά να προστατεύσουν τους ανθρώπους από κάθε μορφή διαδικτυακής κακοποίησης και εκμετάλλευσης. Ορίζεται ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός πρέπει να καταπολεμηθεί με την παρεμπόδιση της κυκλοφορίας οποιουδήποτε διαδικτυακού υλικού που αφορά προσωπικά στοιχεία του εκάστοτε ατόμου, κάνοντας δηλαδή πιο δύσκολο το ανέβασμα (upload) τέτοιων αρχείων στο Διαδίκτυο. Τα Κράτη Μέλη οφείλουν να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να

εξασφαλίσουν την άμεση απόσυρση των ιστοσελίδων που περιέχουν ή διαδίδουν παράνομο υλικό που γεννάται από τον διαδικτυακό εκφβισμό.

Προτείνονται δράσεις που μπορούν να αναλάβουν τα κράτη μέλη για την απόσυρση του ήδη ανεβασμένου υλικού, εκτός από την απόσυρση της έγκρισης, δηλαδή ο εντοπισμός των δημιουργών του και το κατέβασμα του υλικού από το Διαδίκτυο.

Σύμφωνα με την οδηγία σημαντικό ρόλο στη καταπολέμηση του φαινομένου αυτού διαδραματίζει η μείωση του κινδύνου θυματοποίησης οποιουδήποτε ευάλωτου ατόμου, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με ενημερωτικές διαφημίσεις, έρευνες, εκπαιδευτικά προγράμματα, βοηθητικές γραμμές και τηλεφωνικά κέντρα

Η Οδηγία προβλέπει ακόμα ότι τα Κράτη Μέρη θα πρέπει να ενθαρρύνουν οποιονδήποτε γνωρίζει ή υποψιάζεται ότι ένα άτομο / πρόσωπο γίνεται αντικείμενο διαδικτυακής κακοποίησης, να το αναφέρει στις αρμόδιες Αρχές/ Υπηρεσίες. Η Οδηγία δεν έχει ακόμα ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή κοινότητα ίδρυσε κατά το έτος 1999 το Safer Internet Programme (2009-2013), που υποστηρίζει τη λειτουργία των ανοιχτών γραμμών καταγγελιών και στοχεύει στην συμβολή της αντιμετώπισης του διαδικτυακού εγκλήματος προσφέροντας ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο για τους ευρωπαίους πολίτες μέσω της ενημέρωσης του κοινού και της καταπολέμησης του παράνομου περιεχομένου. Το τρέχον πρόγραμμα (2009-2013) καταβάλλει προσπάθεια για την καταπολέμηση πρακτικών όπως το grooming (προσέλκυση ανηλίκων για γενετήσιους λόγους) και το cyber-bullying (ο εκφοβισμός, η απειλή, ταπείνωση ή παρενόχληση παιδιών από συνομηλίκους τους, μέσω του Διαδικτύου ή άλλων ψηφιακών τεχνολογιών).

Χρηματοδοτείται αποκλειστικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο πρόγραμμα εντάσσεται η Δράση Ενημέρωσης Saferinternet.gr για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου.

Γ .Αρμόδιες Υπηρεσίες / αρχές

Η Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος ερευνά υποθέσεις που έχουν σχέση με το Διαδικτυακό Έγκλημα. Οι πολίτες μπορούν να απευθύνονται στο Τμήμα δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος για εγκληματικές πράξεις που γίνονται μέσω Διαδικτύου και τιμωρούνται από τη νομοθεσία.

Όλοι μας - και ιδιαίτερα εκείνοι που χρησιμοποιούν το Internet -γνωρίζουμε τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, την ανάπτυξη της πληροφορικής και την ευρύτατη χρήση του Διαδικτύου. Έχουν επιφέρει επαναστατικές αλλαγές στο σύνολο των καθημερινών δραστηριοτήτων, στην παραγωγική διαδικασία, στις συναλλαγές, στην εκπαίδευση, στη διασκέδαση, ακόμα και στον τρόπο σκέψης του σύγχρονου ανθρώπου.

Μαζί με αυτές τις αλλαγές, οι οποίες κατά κανόνα βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής μας, υπάρχουν και οι παράμετροι που ευνοούν την ανάπτυξη νέων μορφών εγκληματικότητας. Οι νέες αυτές μορφές εγκληματικότητας έχουν θεσμοθετηθεί με τον όρο «Ηλεκτρονικό Έγκλημα».

Οι εγκληματικές πράξεις που συνήθως καταγγέλλονται είναι:

- Παιδική πορνογραφία (Ιστοσελίδες – chat room με σκοπό την διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας – αποπλάνηση ανηλίκων).
- Απάτες μέσω Διαδικτύου (Ισπανικό Λόττο - Νιγηριανές επιστολές – Εικονικές Δημοπρασίες κ.ά.)
- Cracking (ψηφιακοί βανδαλισμοί - Deface και άλλα)
- Διακίνηση ή Πειρατεία Λογισμικού (on-line πώληση Mp3 και κινηματογραφικών ταινιών, αλλά και λογισμικού)
- Απάτες με πιστωτικές κάρτες μέσω Internet (Ηλεκτρονικές Αγορές on line μέσω ιστοσελίδων απατηλών, χρέωση πιστωτικών καρτών εν αγνοία του κατόχου)
- Διακίνηση ναρκωτικών. (On-line αγορά και πώληση ναρκωτικών ουσιών)
- Συκοφαντική δυσφήμιση και παραβίαση προσωπικών δεδομένων μέσω Διαδικτύου (Δημοσίευση ερωτικών φωτογραφιών και προσωπικών στοιχείων εν αγνοία των θυμάτων)

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ)

Στα πλαίσια της διερευνητικής εργασίας, οι ομάδες εργασίας συνέθεσαν από κοινού ένα 2/σέλιδο ολοκληρωμένο ερωτηματολόγιο (βλ. στις αμέσως επόμενες σελίδες) το οποίο και μοίρασαν στους μαθητές της Γ' τάξης του συστεγαζόμενου 1^{ου} Γυμνασίου Ζακύνθου, καθώς και στους μαθητές των 3 τάξεων του σχολείου μας (1^{ου} Γενικού Λυκείου Ζακύνθου).

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στο ερωτηματολόγιο συμπεριλήφθησαν 13 συνολικά ερωτήσεις, οι οποίες κάλυπταν τους ερευνητικούς στόχους των ομάδων εργασίας και συγκεκριμένα τα εξής θέματα:

- Γνώση του θέματος – Προσωπικές εμπειρίες
- Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού
- Συνέπειες στο θύμα
- Τρόποι αντιμετώπισης
- Αίτια διαδικτυακού εκφοβισμού – Θύτες
- Χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης
- Τρόποι πρόληψης

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) Γνωρίζετε επαρκώς **τι είναι** ο διαδικτυακός εκφοβισμός (Cyber bullying) :

- Ναι το γνωρίζω επαρκώς   Δεν είμαι σίγουρος ότι το γνωρίζω επαρκώς   Δεν το γνωρίζω καθόλου

2) Έχετε πάσει ποτέ **θύμα** εσείς ή κάποιος γνωστός ή φίλος σας;

- Ναι   Όχι, ποτέ!

3) Γνωρίζοντας ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός αφορά σε διαδικτυακή παρενόχληση ή απειλητική συμπεριφορά, ταπείνωση ή εξαναγκασμό του θύματος, ποια ή ποιες από τις παρακάτω **μορφές** διαδικτυακού εκφοβισμού πιστεύετε ότι υπόκειται συνθέστερα το θύμα ;

Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

☐ Αποστολή κειμένων, e-mail ή άμεσων μηνυμάτων στο θύμα με υβριστικό, βλαβερό ή απειλητικό περιεχόμενο.	☐ Δημιουργία ιστοσελίδων που στοχοποιούν το θύμα καλώντας και άλλους να το παρενοχλήσουν διαδικτυακά.	☐ Δημοσίευση ή αποστολή σε πολλαπλούς παραλήπτες προσωπικών ή/και ευαίσθητων πληροφοριών του θύματος.
☐ Εγγραφή του θύματος σε ιστοχώρο πορνογραφικού περιεχομένου χωρίς τη συγκατάθεσή του.	☐ Κλοπή ταυτότητας του θύματος ή παραβίαση του προσωπικού του λογαριασμού και χρήση του ονόματός του.	☐ Επίθεση με αποστολή ιών ή άλλων κακόβουλων προγραμμάτων με στόχο τον υπολογιστή του θύματος.

4) Αν εσείς ή σασταν θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού, τι **συναίσθημα** θα νιώθατε; *Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.*

☐ Αδιαφορία - Ψυχραιμία	☐ Άγχος - Στενοχώρια	☐ Απόγνωση
☐ Κατάθλιψη - Μοναξιά	☐ Ντροπή - Χαμηλή αυτοεκτίμηση	☐ Θυμό - Επιθυμία εκδίκησης

5) Ποιές άλλες **επιπτώσεις** θεωρείτε ότι μπορεί να υπάρξουν στη ζωή του θύματος; *Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.*

☐ Αλλαγή διάθεσης, Μειωμένη σχολική επίδοση	☐ Διαταραχές στον ύπνο Προβλήματα υγείας	☐ Κοινωνική Απομόνωση Αποφυγή του σχολείου
☐ Επιθετική συμπεριφορά Προβλήματα στις σχέσεις	☐ Αυξημένη χρήση αλκοόλ ή άλλων ουσιών	☐ Τάση αυτοκτονίας

6) Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να **αντιμετωπίσει** το θύμα το σοβαρό αυτό πρόβλημα; *Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.*

☐ Να αγνοήσει τα μηνύματα και το θέμα σταδιακά θα «ξεφουσκώσει»	☐ Να λάβει ψηφιακά αμυντικά μέτρα π.χ. «αποκλεισμό» του θύτη	☐ Να μιλήσει στην οικογένεια, στο σχολείο ή σε ενήλικα που εμπιστεύεται
☐ Να ενημερώσει τους γονείς του θύτη, ώστε να παρέμβουν	☐ Να ζητήσει βοήθεια από ψυχολόγο ή τηλεφωνική Γραμμή Βοήθειας	☐ Να το καταγγείλει σε ειδική κρατική υπηρεσία (Δίωξη Ηλεκτρονικού εγκλήματος)

7) Πόσο χρόνο πιστεύετε ότι χρειάζεται το θύμα για να ξεπεράσει οριστικά το πρόβλημα;

- Λίγες ημέρες   Μερικές εβδομάδες   Πολλούς μήνες
- Θεωρώ ότι το θύμα μπορεί να μην το ξεπεράσει ουσιαστικά ποτέ.

8) Έχετε ποτέ εμπλακεί εσείς προσωπικά ή κάποιος φίλος σας, ως **θύτης** σε διαδικτυακό εκφοβισμό, άμεσα ή έμμεσα, όντας ο φυσικός ή ο ηθικός αυτουργός;

- Ναι   Όχι

9) Ποια από τα παρακάτω θεωρείτε ότι είναι τα κύρια **αίτια** που ωθούν κάποιον να εκφοβίσει διαδικτυακά έναν συνάνθρωπό του;

Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

- Για «πλάκα»   Ζήλια   Φυλετικός ή Σεξουαλικός Ρατσισμός
- Οπαδικός, πολιτικός ή θρησκευτικός φανατισμός και μισαλλοδοξία   Εκδίκηση λόγω προσωπικών διαφορών   Άλλο – Συμπληρώστε .....

10) Όταν φτιάχνετε προφίλ σε site κοινωνικής δικτύωσης και αναρτάτε πληροφορίες, φροντίζετε (από τις ρυθμίσεις) να είναι ορατά :

- Δημόσια   Φίλοι Φίλων   Φίλοι
- Μόνο Εγώ   Προσαρμογή

11) Θα κάνατε αποδοχή σε αίτημα φιλίας από άγνωστο σε σας άτομο ;

- Σίγουρα ναι   Ίσως   Σίγουρα όχι

12) Θα αναρτούσατε σε site κοινωνικής δικτύωσης προσωπικές πληροφορίες (τηλέφωνο, διεύθυνση κατοικίας, σχολείο) ή στιγμές της προσωπικής σας ζωής (φωτογραφίες ή video);

- Ναι, γιατί όχι;   Κάποιες φορές, Σπάνια   Ποτέ!

13) Ποιο/α από τα παρακάτω θεωρείτε ότι μπορεί σημαντικά να βοηθήσει στην **πρόληψη** αυτού του σύγχρονου κοινωνικού φαινομένου;

Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

- Συστηματική ενημέρωση – εκπαίδευση της σχολικής κοινότητας πάνω στο θέμα (Μαθητές – Καθηγητές – Γονείς)   Επένδυση στην Παιδεία των νέων: καλλιέργεια του αλληλοσεβασμού στη βάση της διαφορετικότητας   Εκπαίδευση των παιδιών στη χρήση των κοινωνικών δικτύων: προσεκτική ρύθμιση προφίλ, μη αποδοχή αιτημάτων φιλίας από αγνώστους, όχι στη δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών/ φωτογραφιών, κά
- Συστηματική υποστήριξη των νέων από ειδικούς επιστήμονες (ψυχολόγους) μέσα στο σχολείο   Αυστηροποίηση και γνωστοποίηση της νομοθεσίας   Άλλο – Συμπληρώστε .....

Ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας και την πολύτιμη βοήθεια στην εργασία μας!

Επεξεργασία συμπληρωμένων ερωτηματολογίων

Η ανταπόκριση των μαθητών στο κάλεσμα να συμμετάσχουν στην έρευνα συμπληρώνοντας ανώνυμα το παραπάνω ερωτηματολόγιο υπήρξε εξαιρετική. Συλλέχτηκαν 202 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, τα οποία ακολούθως επεξεργάστηκαν οι ομάδες.

Στις επόμενες 3 σελίδες, μπορεί κανείς να δει τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο (σε μορφή πινάκων Excel).

Η 3η γραμμή από το τέλος (με έντονα γράμματα) αφορά στο ποσοστό % επί του συνόλου των 202 ερωτηθέντων που επέλεξαν την συγκεκριμένη απάντηση, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά χωριστά για τα αγόρια και χωριστά για τα κορίτσια, εμφανίζονται στις 2 επόμενες (τελευταίες) γραμμές, με τα αντίστοιχα χρώματα (γαλάζια σκίαση για τα αγόρια – ροζ σκίαση για τα κορίτσια).

Με βάση τα αποτελέσματα αυτά, οι ομάδες εργασίας κατέληξαν σε ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα – συμπεράσματα, τα κυριότερα των οποίων είναι τα εξής:

1α	1β	1γ	2α	2β	3α	3β	3γ	3δ	3ε	3στ	4α	4β	4γ	4δ	4ε	4στ	5α	5β	5γ	5δ	5ε	5στ
9	0	1	1	9	5	5	4	1	4	2	4	2	1	0	2	3	4	2	2	4	1	1
8	5	0	2	11	8	5	10	4	5	8	3	6	5	2	9	6	9	8	10	7	5	6
5	5	0	0	10	7	6	3	4	6	4	4	4	2	1	4	4	5	4	4	8	3	2
5	4	1	4	5	5	2	4	3	5	4	5	3	4	2	4	4	7	4	4	5	2	4
6	4	0	2	8	7	2	6	5	7	5	3	5	5	3	3	2	8	3	6	4	1	1
7	3	0	3	7	7	2	3	5	3	1	4	3	2	1	2	0	5	6	3	3	4	5
7	1	2	2	8	5	2	6	3	6	4	2	6	1	2	2	4	4	3	6	4	3	1
5	2	0	3	4	3	1	3	4	3	1	1	1	2	2	2	1	4	0	2	2	0	5
8	2	0	3	7	5	2	5	3	5	4	5	2	2	1	4	3	6	3	4	4	4	2
8	1	1	5	5	2	1	5	1	2	2	2	6	2	2	1	3	5	4	3	2	5	3
11	0	1	2	10	7	7	8	2	7	3	3	3	4	2	6	6	6	3	7	6	2	3
5	4	1	3	6	8	4	6	4	7	2	2	5	2	2	6	6	7	3	6	7	5	5
7	2	1	3	7	3	2	4	2	4	1	2	4	6	2	2	4	4	5	5	5	2	6
8	2	0	2	8	5	5	6	6	5	4	4	5	5	4	6	6	10	4	7	7	7	6
6	5	0	2	9	8	5	4	6	8	4	3	5	4	2	4	3	7	6	4	6	4	4
6	4	0	5	5	4	2	3	4	5	2	4	3	3	1	4	5	6	3	5	8	2	5
8	0	1	3	6	7	3	5	8	5	2	2	4	4	1	4	4	4	3	6	4	2	5
6	2	0	1	7	6	1	2	0	5	1	5	3	3	0	1	2	2	2	3	2	3	1
7	0	0	0	7	5	3	3	2	5	2	3	2	0	1	2	4	4	3	5	4	1	5
6	2	0	2	5	8	1	4	4	4	2	3	4	3	3	5	4	6	4	4	5	5	3
7	3	0	2	8	8	4	5	4	8	4	3	6	5	1	4	5	9	5	5	8	4	6
145	51	9	50	152	123	65	99	75	109	62	67	82	65	35	77	79	122	78	101	105	65	79
72%	25%	4%	25%	75%	61%	32%	49%	37%	54%	31%	33%	41%	32%	17%	38%	39%	60%	39%	50%	52%	32%	39%
70%	25%	9%	20%	80%	49%	27%	48%	29%	49%	25%	47%	26%	25%	11%	22%	44%	55%	33%	45%	45%	27%	37%
73%	26%	1%	28%	72%	70%	36%	50%	43%	58%	35%	22%	52%	38%	22%	50%	35%	65%	43%	54%	58%	36%	41%

6α	6β	6γ	6δ	6ε	6στ	7α	7β	7γ	7δ	8α	8β	9α	9β	9γ	9δ	9ε	9στ
4	4	2	2	0	3	3	4	0	2	2	7	6	4	5	3	2	2
4	5	9	4	5	5	1	4	4	3	4	7	6	6	7	2	5	2
6	5	4	1	0	7	4	2	5	0	1	9	6	6	7	3	5	1
3	4	6	4	6	7	0	3	5	0	3	6	5	4	5	1	4	2
0	5	5	3	4	6	0	2	4	5	3	7	7	3	5	3	3	1
3	5	6	2	4	6	1	2	3	4	2	7	5	3	7	1	5	0
3	3	5	2	1	3	1	2	4	3	0	10	5	7	2	1	6	1
1	2	2	0	4	3	0	2	0	4	3	3	2	1	2	0	2	2
3	5	3	4	4	5	1	3	3	4	2	7	5	6	4	0	7	1
3	5	2	1	2	6	3	3	4	2	2	6	4	6	0	0	3	2
6	6	6	4	2	6	3	3	3	3	3	9	9	8	3	2	5	3
3	7	8	2	0	7	0	2	1	7	2	8	2	5	3	2	5	4
3	3	7	1	4	6	2	2	2	4	0	10	5	3	4	1	8	1
6	9	7	7	7	7	3	3	2	3	4	6	8	9	6	3	6	1
3	9	8	3	2	8	3	3	4	3	1	10	11	5	5	6	6	1
2	8	5	1	1	5	1	5	2	2	2	8	9	6	4	2	5	2
1	4	5	3	5	7	1	3	3	3	0	8	4	5	5	2	4	1
3	4	2	1	1	4	0	3	1	3	2	6	3	5	4	2	4	1
3	4	4	3	3	3	1	3	1	2	1	6	6	1	5	0	6	0
1	7	7	5	4	6	0	2	3	4	0	7	5	5	5	4	6	1
4	6	6	3	5	7	1	3	2	5	0	10	7	7	6	3	6	1
65	110	109	56	64	117	29	59	56	66	37	157	120	105	94	41	103	30
32%	54%	54%	28%	32%	58%	14%	29%	28%	33%	18%	78%	59%	52%	47%	20%	51%	15%
40%	46%	43%	20%	35%	49%	27%	24%	26%	29%	18%	80%	49%	55%	38%	19%	47%	13%
26%	61%	63%	34%	29%	65%	4%	34%	29%	35%	19%	76%	67%	50%	53%	21%	54%	16%

10α	10β	10γ	10δ	10ε	11α	11β	11γ	12α	12β	12γ	13α	13β	13γ	13δ	13ε	13στ	ΠΛΗΘΟΣ
1	2	3	1	1	0	6	3	1	5	3	4	6	5	4	4	0	10
0	0	8	2	1	0	4	7	2	6	3	9	6	8	0	3	0	13
1	3	6	0	0	1	6	3	2	5	4	6	3	5	4	3	0	10
0	0	5	1	3	3	2	5	0	4	5	5	5	3	4	4	2	9
0	3	5	2	0	0	1	9	0	5	5	5	8	4	5	4	0	10
0	0	7	3	1	0	6	4	0	5	5	5	5	4	6	4	1	10
0	1	7	2	1	0	4	6	1	4	5	7	4	4	3	3	1	10
1	0	5	0	0	0	1	5	0	2	4	3	2	3	3	2	0	7
1	1	7	1	0	0	6	4	2	5	5	7	4	5	3	4	1	10
1	4	5	1	1	1	4	4	3	3	3	2	6	4	0	5	0	10
1	2	8	2	0	0	6	6	2	9	2	3	7	5	3	6	2	12
1	1	4	5	2	1	5	3	2	6	3	5	7	6	5	4	3	9
0	1	7	1	1	0	4	6	1	3	6	6	9	5	6	1	1	10
3	3	4	1	1	1	6	2	1	6	4	8	6	9	8	5	3	10
1	0	8	2	0	2	4	5	1	2	8	10	4	7	7	3	2	11
0	0	7	1	2	0	5	5	1	5	3	4	4	7	1	2	0	10
0	1	4	3	4	0	3	5	0	3	4	5	4	4	3	5	1	9
0	0	6	0	2	0	5	2	1	5	1	4	3	5	2	2	0	8
1	1	4	1	0	0	6	1	0	1	6	3	3	6	5	3	0	7
0	1	2	4	1	0	3	5	0	2	6	4	7	7	4	3	0	7
0	0	10	0	1	0	5	5	1	5	4	7	5	8	5	5	1	10
12	24	122	33	22	9	92	95	21	91	89	112	108	114	81	75	18	202
6%	12%	60%	16%	11%	4%	46%	47%	10%	45%	44%	55%	53%	56%	40%	37%	9%	
11%	20%	49%	13%	13%	7%	52%	38%	12%	47%	39%	57%	47%	48%	36%	38%	13%	
2%	5%	69%	19%	9%	3%	41%	54%	9%	43%	48%	54%	58%	63%	43%	36%	5%	

Κύρια Ευρήματα ενδοσχολικής έρευνας

Με βάση την επεξεργασία των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων, οι ομάδες εργασίας κατέληξαν σε ευρήματα – συμπεράσματα, τα κυριότερα των οποίων είναι τα εξής:

- **Γνώση του θέματος – Προσωπικές εμπειρίες**

- Όλα τα παιδιά γνωρίζουν περί διαδικτυακού εκφοβισμού. Ωστόσο ένα 10% των αγοριών δηλώνει άγνοια, σε αντίθεση με τα κορίτσια που το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 1%. Με άλλα λόγια τα κορίτσια φαίνεται να είναι περισσότερο ενημερωμένα.
- Τα κορίτσια επίσης κατά 28% δηλώνουν ότι έχουν άμεση εμπειρία διαδικτυακού εκφοβισμού (είτε προσωπικά ως θύματα, είτε έχοντας κάποιο φίλο ή φίλη που υπήρξε θύμα). Το αντίστοιχο ποσοστό για τα αγόρια είναι 20%, διόλου ευκαταφρόνητο και αμελητέο.

- **Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού**

- Η συνηθέστερη μορφή διαδικτυακού εκφοβισμού σε κορίτσια (σε ποσοστό 70%) είναι η αποστολή μηνυμάτων, e-mail και γενικά υλικού με βλαβερό ή/και απειλητικό περιεχόμενο. Στα αγόρια το αντίστοιχο ποσοστό είναι 20 ποσ. μονάδες χαμηλότερο

- **Συνέπειες στο θύμα**

- Τα αγόρια σε ποσοστό 47% (δημοφιλέστερη απάντηση στα αγόρια) δηλώνουν ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός τους δεν τους προκαλεί παρά συναισθήματα αδιαφορίας - ψυχραιμίας. Αντίθετα τα κορίτσια εμφανίζονται πολύ πιο ευάλωτα, νιώθοντας άγχος – στενοχώρια (52%) και ντροπή – χαμηλή αυτοεκτίμηση (50%) !
- Τα αγόρια σε ποσοστό 27% πιστεύουν ότι σε λίγες μόνο μέρες το θέμα ξεπερνιέται. Τα κορίτσια διαφωνούν (μόλις 4% πιστεύουν ότι φτάνουν λίγες μέρες) και ισχυρίζονται ότι απαιτείται πολύ περισσότερος χρόνος για να ξεπεραστεί οριστικά το πρόβλημα.

- **Τρόποι αντιμετώπισης**

- Σε συνέχεια και απόλυτη συνέπεια με τα προηγούμενα ευρήματα, τα αγόρια σε ποσοστό 40% συνιστούν ως τρόπο αντιμετώπισης την αγνόηση και καμία δράση

μέχρι το θέμα να «ξεφουσκώσει» από μόνο του (στα κορίτσια το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 26%). Αντίθετα τα κορίτσια προτιμούν να λάβουν ψηφιακά μέτρα αποκλεισμού του θύτη (61% των κοριτσιών) και να μιλήσουν (σε φίλους – οικογένεια – σχολείο) για το πρόβλημά τους (60%).

- **Αίτια διαδικτυακού εκφοβισμού – Θύτες**

- Κύρια αιτία εκδήλωσης διαδικτυακού εκφοβισμού (ειδικά για τα κορίτσια σε ποσοστό 67%) εμφανίζεται να είναι η «πλάκα» εις βάρος του θύματος. Στα αγόρια αντίθετα υπερτερεί η ζήλια ως κύρια αιτία του φαινομένου.

- **Χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης**

- Το 11% των αγοριών αναρτούν δημόσια πληροφορίες (δημόσιο προφίλ) σε site κοινωνικής δικτύωσης, έναντι μόλις 2% των κοριτσιών. Όσον αφορά στην ανάρτηση πληροφοριών σε φίλους, το ποσοστό αυξάνεται στα 20% για τα κορίτσια. Ίσως τελικά τα κορίτσια, γνωρίζοντας τους κινδύνους του διαδικτύου, να προσέχουν περισσότερο.
- Στην ερώτηση περί αποδοχής αιτήματος φιλίας από άγνωστο, τα αγόρια απαντούν Ναι ή Μάλλον Ναι σε ποσοστό 59% έναντι 44% των κοριτσιών. Τα γόρια φαίνεται να αντιμετωπίζουν πιο «επιπόλαια» και λιγότερο προσεκτικά – επιφυλακτικά τους πιθανούς κινδύνους των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- **Τρόποι πρόληψης**

- τα κορίτσια προτείνουν να γίνεται συστηματική ενημέρωση των παιδιών στους σχολικούς χώρους, ενώ τα αγόρια θεωρούν ότι δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική η ενημέρωση αυτή.

Επίλογος

Όσο υπάρχει έστω και ένα παιδί που έχει υποστεί στο σχολείο βία, εκφοβισμό, παρενόχληση, ρατσισμό, αυτό το σχολείο, αλλά και η κοινωνία – ο μικρόκοσμος που το περιβάλλει, έχει μερικώς αποτύχει. Ο καλύτερος τρόπος για τη μείωση της επιθετικής συμπεριφοράς των παιδιών μας, είτε στο διαδίκτυο, είτε στην πραγματική ζωή, είναι η γονεϊκή και εκπαιδευτική αγάπη και κατανόηση, καθώς και η πνευματική τους καλλιέργεια, για σεβασμό και αγάπη στο συνάνθρωπο.

Αν η βία γεννά βία, η αγάπη και η καλλιέργεια μπορούν να καρποφορήσουν μακροπρόθεσμα πολύ πλουσιότερους καρπούς, δραστικά ευεργετικούς για την πνευματική υγεία και ισορροπία των κοινωνιών που τους γεύονται.

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <http://el.wikipedia.org/wiki>
- <http://www.saferinternet.gr/index.php?objId=Category281&parentobjId=Page187>
- <http://www.campuscy.com/easyconsole.cfm/id/930>
- http://www.pi.ac.cy/InternetSafety/sec_kindinoi_ekfobismos.html
- http://www.pi.ac.cy/InternetSafety/sec_kindinoi_ekfobismos.html
- <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14836/3/>
- http://www.pi.ac.cy/InternetSafety/sec_kindinoi_ekfobismos.html
- <http://www.saferinternet.gr/index.php?parentobjId=Page15&objId=Category260&childobjId=Text1013>
- <http://www.saferinternet.gr/index.php?objId=Category281&parentobjId=Page187>
- <http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>
- <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14836/3/>
- http://www.kede.org/userfiles/file/CYBER%20BULLYING%20TETA%20DIAMANTOPOULOU%2015_10_2011.pdf
- <http://www.vodafone.gr/portal/client/cms/viewCmsPage.action?pageId=10625>
- <https://support.google.com/youtube/answer/2802268>
- <http://www.eyesonbullying.org/>
- <http://www.knowthenet.org.uk/knowledge-centre/cyberbullying>
- http://mblog.lib.umich.edu/cyberbulling/archives/2007/03/what_are_the_so.html
- <http://www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>
- http://www.stopcyberbullying.org/why_do_kids_cyberbully_each_other.html

- http://www.stopcyberbullying.org/what_is_cyberbullying_exactly.html
- <http://www.stopcyberbullying.org/parents/guide.html>
- http://www.stopcyberbullying.org/lawenforcement/telling_the_difference.html
- http://www.pi.ac.cy/InternetSafety/sec_kindinoi_ekfobismos.html
- <http://www.youtube.com/watch?v=9SQ60Eg47d4>
- <http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>
- www.touchmagazine.gr/articles/203/ kompleks-h-apla-anasfaleia
- oramazois.blogspot.gr/2013/10/216.html.
- tassos-filologos.blogspot.gr/2012/11/bloypost_9414.html.
- www.touchmagazine.gr/articles/203/ kompleks-h-apla-anasfaleia
- www.stopcyberbullying.gr
- www.safeline.gr
- www.e-yliko.gr